

Kapica, Zdzisław

Sprawozdanie z badań antropologicznych

Notatki Płockie 3/10, 31-32

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sterstwa Kultury i Sztuki i zapisane są w inwentarzu pod Nr 140/III, s. 41.

6) Akta Ławnicze Płockie o. c. k. 28v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 41.

7) Akta Płockie Wójtowskie Nr 95 (1522—1537), k. 19, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

8) Akta Płockie Wójtowskie o. c. k. 80/140, wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

9) Płock o. c. s. 85.

10) Akta Ławnicze Płockie o. c. s. 35v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

11) Akta Płockie Wójtowskie Nr 95, k. 105v/200v, wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

12) Akta Płockie Ławnicze Nr 56, k. 40/65, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 26.

13) Akta Płockie Wójtowskie o. c. Nr 96, k. 124v/240v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 26.

14) Akta Płockie Wójtowskie o. c. Nr 95, k. 88/105, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

15) Akta Płockie Wójtowskie o. c. Nr 96, k. 125v/240v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 26.

16) Akta Ławnicze Płockie o. c. Nr 1, k. 111, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 23, por. S. Szymański: Muratorzy płockcy XVI wieku, Notatki Płockie Nr 6 — 1957, s.

17) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 95, k. 65/115, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

18) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 95, k. 120v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

19) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 112v/215v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

20) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 137/263,

w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 26; por. S. Szymański: Notatki o malarzach płockich o. c. s. 22.

21) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 176/320, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 26.

22) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 186/362, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 27.

23) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 95, k. 80/140, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 24.

24) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 173v/337v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 27; por. Jan Ptaśnik: Cracovia artificum 1501—1550, Kraków 193², ss. 132—133.

25) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 193v/377v, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 27.

26) Akta Wójtowskie Płockie o. c. Nr 96, k. 219/427, w wypisie CZMiOZ Nr 140/III, s. 27.

27) Akta Ławnicze Płockie, o. c. Nr 1, k. 111, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 23, por. S. Szymański: Muratorzy płockcy XVI wieku, o. c. s.

28) Akta Miejskie Płockie bez numeru (1553—1563) k. 421, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 1.

29) Akta Miejskie Płockie, bez numeru (1553—1563), k. 461, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 2.

30) Akta Miejskie Płockie, bez numeru (1553—1563), k. 794, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 5.

31) Akta Miejskie Płockie, bez numeru (1553—1563), k. 879, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 5.

32) Akta Ławnicze Płockie Nr 10, o. c. k. 248v w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 23a; por. S. Szymański: Notatki o malarzach płockich, o. c. s. 22.

33) Akta Ławnicze Płockie Nr 56 o. c. k. 302, w wypisie CZMiOZ Nr 143/III, s. 23a.

ZDZISŁAW KAPICA

SPRAWOZDANIE Z BADAŃ ANTROPOLOGICZNYCH

Czwarta seria badań antropologicznych regionu płockiego, zapoczątkowanych i organizowanych przez Komisję Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka, prowadzona była w terminie od 5. XI. — 18. XI. 1958 r. z funduszy Komisji Badań i Zakładu Antropologii U. Ł. Celem tych badań było uzupełnienie materiałów spostrzegawczych dotyczących powiatu płockiego. Zbadano ogółem 687 osób, z czego 172 pochodzi spoza terenu powiatu płockiego.

Dotychczasowy stan ilościowy osób zbadanych w obrębie gmin powiatu płockiego ilustruje załączona poniżej tabelka, która sygnalizuje równocześnie, iż najmniej zbadanych dotąd osób przypada na gminy: Lelice, Staroźreby i Majki, w których Prezydja Gromadzkich Rad Narodowych wykazywały najmniejszą aktywność we współpracy z organizującą badania Komisją. Brakującą część osób z tych gmin uzupełni się prawdopodobnie w trakcie badań w powiatach sąsiednich, należy jednak liczyć się z koniecznością jeszcze kilku wypadków na teren powiatu płockiego w roku następnym.

Wykaz ilościowy osób zbadanych na terenie pow. płockiego.

Gminy	Ilość zbadanych
1. Biała	177
2. Bielino	76
3. Bielsk	105
4. Bodzanów	87
5. Brudzeń	69

6. Drobin	70
7. Lelice	20
8. Majki	53
9. Mała Wieś	130
10. Miszewo Murowane	85
11. Parcele Łubki	107
12. Rębowo—Wyszogród	120
13. Rogozino	107.
14. Staroźreby	53
15. Zagoty	61
m. Płock — 319.	Radziwie — 357

Razem pow. płocki — 1320. Płock z Radziwem — 676. Łącznie — 1996.

Ważnym mankamentem jest fakt, iż do badań zgłaszała się stosunkowo mała ilość kobiet, co utrudnia analizę stosunków typologicznych i rasowych.

Kończąc omawianie stanu ilościowego zebranego dotąd materiału warto dodać, iż z powiatów, których zbadanie planowane jest na rok następny, dane liczbowe uzyskane z przeprowadzonych dotychczas badań przedstawiają się następująco:

pow. gostyniński	— 317 osób
pow. płoński	— 232 „
pow. sierpecki	— 58 „

Razem 607 osób

Łącznie przebadano 2603 osoby.

Natomiast materiały z innych powiatów Starożytnego Mazowsza (Lipno, Rypin, ew. Mława i Cie-

chanów) są bardzo nieliczne i jak dotąd nie są wydzielane osobno. Badania tych powiatów są planowane na lata następne.

Na marginesie zebranych w tym sezonie materiałów antropologicznych można wskazać, iż najciekawiej przedstawia się gmina Staroźreby, gdzie stosunkowo licznie występują komponenta armenoidalna.

Podobnie również ustosunkowanie tego składnika stwierdzono w gm. Łubki i Drobin. Niestety, jak już podałem poprzednio, gminy te nie są zbadane w sposób zadawalający. Niniejsze spostrzeżenie należy więc traktować jako hipotezę, którą może zmienić dalszy materiał spostrzeżeniowy z tych gmin.

W trakcie badań zauważono, niezbyt liczne wprawdzie, pochodne ras: berberyjskiej, orientalnej, pacyficznej i mongoidalnej. (Jeden z badanych, pochodzący z pow. gostynińskiego, wyglądem swoim przypominał raczej Japończyka niż Polaką, a reprezentował prawdopodobnie typ śródziemnomorsko-pacyficzny „eZ” z bardzo dużą przymieszką tego ostatniego elementu).

Kończąc niniejsze sprawozdanie pragnę podziękować Komisji Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka za zorganizowanie badań i troskliwą pomoc.

W miastach królewskich stosunkowo wcześniej, jeszcze na długo przed okresem reform z końca XVIII w. ukształtowała się na ogół pełna własność mieszczańska gruntów i placów. Znany fragment prawa sejmowego o miastach królewskich wolnych z 18 kwietnia 1791 r., który zapewniał mieszczanom własność dziedziczną posiadanej ziemi, był więc w tej dziedzinie raczej przepisem deklaratoryjnym, sankcjonującym dawniej uzyskane prawa¹⁾. Warto dodać, że odmiennie przedstawiała się ta sprawa w miastach prywatnych, wchodzących w skład kluczy dóbr poszczególnych dziedziców. Tam stosunki własnościowe charakteryzowały się znaczną, a nawet stale rosnącą rolą dziedzica jako domini directi wszystkich lub znacznej części gruntów i placów użytkowanych przez mieszkańców miasta. Była to własność niepełna, podzielona, którą zlikwidował ostatecznie dopiero ukaz o zniesieniu stosunków dominialnych w miastach z 1866 r.

WŁADYSŁAW ĆWIK

Z BADAŃ NAD CHARAKTEREM WŁASNOŚCI W PŁOCKU Z CZASÓW KRÓLEWSTWA KONGRESOWEGO

To schematyczne rozróżnienie (własność pełna — w miastach królewskich, podzielona — w prywatnych) wymaga pewnych wyjaśnień. Chodzi mianowicie o to, że reguła ta nie wyklucza całkowicie występowania w niektórych miastach królewskich (później zwanych rządowymi) własności podzielonej w rodzaju dzierżawy wieczystej lub prawa powierzchni (ius superficies), jeśli właścicielem zwierzchnim w stosunku do konkretnych obiektów gruntu, placu) była kasa miejska lub Skarb²⁾.

Miastem królewskim, w którym tego rodzaju stosunki spotyka się w XIX wieku wyjątkowo często, jest właśnie Płock. Z reguły w tak wielkim zakresie miały one miejsce przeważnie w byłych miastach duchownych (suprymowanych), w świeżo nabytych od prywatnych właścicieli, lub na terenach pojurydycznych nawet w miastach królewskich.

Płock jako miasto wojewódzkie, posiadające trybunał cywilny pierwszej instancji, objęty został przepisami prawa sejmowego z 1818 r. o przymusowej regulacji hipotecznej³⁾. W wykonaniu tego prawa już w latach dwudziestych wywołano w Płocku hipotekę dla znacznej większości nieruchomości miejskich. Przy studiovaniu zapisów w wykazach hipotecznych tych ksiąg rzuca się w oczy częste występowanie ścieśnień i ograniczeń własności na rzecz kasy miejskiej. Dla przykładu podaję kilka takich wpisów. Oto treść wykazu hipotecznego nieruchomości, której pierwiastkowa regulacja hipoteczna odbyła się w 1822 r.:

Dz. I. „W mieście wojewódzkim Płocku przy ul. Warszawskiej pod N. 270 na gruncie czynszowym leżąca nieruchomości miejska”⁴⁾.

Dz. II. „Karol Fryderyk Baron Putlitz co do powierzchni prawem własności nabył od przeszłych posiadaczy Jana i Eleonory Getzów przez kontrakt kupna z 1806 r.”

Dz. III⁶⁾ przynosi zapis o obowiązku płacenia corocznie 43 zł czynszu w terminie św. Marcina do kasy kancelaryjnej m. Płocka, o zakazie alienowania tej nieruchomości bez zgody tejże kasy i obowiązku płacenia laudemium, tj. opłaty przy przejściu nieruchomości w inne ręce.

Księga umów zaś informuje⁷⁾, że jako podstawę do uregulowania hipotecznego nieruchomości przedstawiono kontrakt wieczysto-dzierżawny z 1799 r. potwierdzony przez b. kamerę pruską z późniejszymi alienacjami⁸⁾.

I jeszcze jeden wpis dotyczący innej nieruchomości. Oto treść działu II: „Helena z Janiszewskich i Onufry małż. Kowalscy (posiadają — dop. W. Ć.), a to plac prawem wieczystej dzierżawy, powierzchnią zaś prawem własności z mocy nabycia dawniejszych właścicieli”. Dział III wykazu hipotecznego podaje, analogicznie jak w pierwszym przykładzie, obowią-